

Общественно-политическая газета  
Ханты-Мансийского автономного округа – Югры

# ХАНТЫ ЯСАҢ



www.khanty-yasang.ru

ПЯТНИЦА  
10 мая 2013 года  
№ 9 (3381)

Основана 1 ноября 1957 года

## 9-мит май – Победа хәтл

Тәм  
номерән  
лұңтаты



Ваньщавәт кәртәң хәнтыхә Кузьма Илларионович Молданов Вудәң  
Отечественной дадън мўвев вәньдъман вәс

4

И. С. Молданов  
1945-мит  
олд дадън  
вошәс

5

Лидия Обросова  
дадъ пура  
оләт оләңәң  
путәртәс

8-9

Вән непекәң  
вухадъ не Е.И.  
Ромбандеева  
85 ода йис

14

Анатолий  
Хомяков  
Половинка  
кәртәң кев  
хурас омсәс

14

Хәнтыхә не  
П.А. Гришкина  
дадъ пура вә-  
лұм и хәтл олә-  
ңәң путәртәс

## Югра мўв ешәк ёх! Вудан далаь пурайн далаьсум па вещката рәпитум тынәң хәннехуятәт!

Ёмвош округев Дума хот депутатәт мевд вўш эвәлт ма нынәна ям вўща яснәт тәмәщ Вудан далаьн нух питум еманхәтл пәта китлум!

Ас нопәтты тыдәщ яртъянмит хәтл – щит атәлт щирн мўн вәлупсы щиревн вәлты хәтл. Тәм еманә ювўм хәтәдн мўн веритлўв лупты, хуты мўн ёхлўв ёрәңа-щомәна арсыр мўватн далаьссәт. Муй щирн щи йис лавәртәң олатн кашәң юдн хәщум хәннехә яма рәпитәс па тәмәщ Вудан далаь сухнуптәты пәта ар унтас верәс.

1945-мит од вўш эвәлт ар од мәнәс па мўн ин тәм хәтл вәнты нәмты питлўв, хуты вәна ювум хуятлўв рәт мўвев лавәдсәт па щит пәта дыдәд ән шадитсәт, ёрдал ән шадитсәт па мўңева елды ям вәлупсы щирәт хәйсәт.

Ешәк ёх! Тынәң далаьсум хәннехуятәт! Мўн нынәна тәп ям нуви хәтл па хурасәң вәлупсы щир елды ләңхалўв, тумтәка вәдаты тәм нуви тәрум идпийн, тәм ташаң рәт мўвевн!

**Ёмвош округ Дума кәща Борис ХОХРЯКОВ**  
**Хәнты ясәңа тулмащтәс Владимир ЕНОВ**



## Югра мўвев кәща не Н. Комарова пида вәйтантапсы

**Вән кер тыдәщ 23-митн Ёмвошәң «Югра» немпи региональной ин-формационной центр хуща округ губернатор Наталья Комарова пида пресс-конференция вәс.**

Тәмхәтл дўв айкел тәс, муй щирн тәняд од мәр округ правитель-ства ёх рәпитсәт. Пресс-конференция пурайн Сәрханл, Когалым, Нижневартовск, Нефтеюганск, Нягань па Югорск вошан айкеләт әкәтты ёх ищи иньщәссәт.

Мет ар иньщасупсәт вәс катра хотәт, йилуп хотәт мәты па дәтты вер олаңән.

Н.Комарова лупәс, муй щирн мәнум одн округ правительства ёх хотәт мәты вер тәсәт. Дыв иса муй версәт, дәдн 2012-мит од мәр и миллион квадратной метра йилуп хотомәссы. Метархот Ёмвош, Нижневартовск па Сәрханл вошәтн омәссы, метшимәд-Сәрханл район хуща.

Мәнум одн 9 шураьс мултәс хуят ипотека щирн хот дәтсәт, щи вера 49 миллиард шойт вух мәнәс, щи күтн 16 миллиард шойт – округ бюджет эвәлт.

Йилуп хотәт мәты вер олаңән путәртты ки, мет ар хуят йилуп хота касадсәт Нижневартовск, Дәңки пос, Нуви сәңхум вошәтн па Советской, Нефтеюганской районнәнән. Ин щәта шимәдшәк хуят очере-дьян хәншмән вәд.

Тәняд Сәрханл воша йилуп хотәт дәтты пәты 900 миллион шойт вух мәсы, тәп щәта щи вера 300 миллион шойт вух хутдәтсы.

Иньщәссы, питл муй әнтә елды хот хошмәдты, потум, каврум йиңк, нуви тўт мәты вер тын вәна енумты? Вантә, тәм ванан Россия мўвев президент хә В. Путин лупәс, хуты щи тынәт 6 процент араттыя нух адумты ән рәхл. Округев кәща не Н. Комарова лупәс, хуты мўн хущева тәп 4,3 процент араттыя щи тынәт енумсәт. Тәняд од округевн хәннехә и процент араттыя аршәка йис.

Иньщәссы, муй пәты

Югра мўвевн йилуп хотн и квадратной метра 80 шураьс шойт вуха хойд? Мет тынәң хотәт – Сәрханл вошн. Наталья Комарова лупәс, хуты ин антимоно-польной тәхетн рәпитты ёх Сәрханл па па вошәтн нух вантты питсәт, муй пәты щимәщ вән тынәт. Ювра верәт мушатләт ки, имухты вухн пундыйт.

Щәдта иньщәссы, муйкем арат вух мәнл катра хотәт эвәлт йилуп хотәта касадты вера? Тәняд Ас хәдты тыдәщ 1-мит хәтл пурайн округевн 126 шураьскем ква-дратной метра вера катра хот вәс. Мәнум од мәр щимәщ хот 28 шураьс мултәс квадратной метра лосәтсы. Шимәщ хотәтн вәлты ёх пәты 20 мултәс шураьс квадратной метра йилуп хот дәтсы. Тәм од мәр 69 мултәс шураьс ква-дратной метра вера катра хот лосәтты нумәстәйды, щи вера 3-кем миллиард шойт вух мосл.

Тәм одн округева

«Фонд содействия ре-формирования ЖКХ» эвәлт 222 миллион шойт вух мәнл. Округ бюджет эвәлт вера катра хотәт 21 400 квадратной метра нух лосәтты вера 1,2 милли-ард шойт вух мәнл. Йилуп хотәт дәтты пәты округ бюджет эвәлт 7,5 милли-ард шойт вух мәды.

«Луима сәрипос» га-зетайн рәпитты айкеләт хәншты не Людмила Тет-кина ай павтәс, хуты мўн редакцияева Сўмәтвошәң айдат не Ксения Гын-дышева пищма хәншәс. Дўв, шәкащты айдат не, катра хотн мәсы. Сы-рыя щәта юх евәтты, арсыр пурмәсәт верты хот вәс. Тәм тәд мәр дўв хотлән вера ищки вәс, дўв нәмаснәл ванкўтды мәшитсәңән. Наталья Владимировна лупәс, хуты нух вантдалә, муй щирн тәм неңа нәтты.

Ияха дўңәтты ки, айкеләт әкәтты ёх хәс мултас иньщәсупсы дәщәтсәт.

**Людмила  
СПИРЯКОВА**



# Муй щирн вой па хўд енмәлтсы

**Вән кер тыдәщ 17-мит хәтәдн Ёмвош округе правительства хот йитн природной ресурсәт департамент кәщайт мирхот версәт. Щив әктәшум хуятәт путәртсәт, муй щирн тәм юхи хәшум одн арсыр тәхетн хәннехуятәт вой па хўд енмәлтсәт.**

Щит пәта ясәң тәс Югра мўв природной ресурсәт тәхи кәща ләңкәр хә Александр Киселёв. Лўв тәмиты лупәс:

– Вой-хўд енмәлты верәт катра пурайт вўш

эвәлт давәртәт вәсәт. Щит пәта щәта рәпитты хуятәт вәйтләд, муй арат әр кашәң вер тўңширәңа ләщәтты пәта пунты мосл. Округев хуци тәм ол мәр фермерәта

вәлты ёх ар мис, лов, пәрәщ, щипкурек, мўв хәрн енумты летутәт енмәлтсәт. Ёмвош округевн велпәсләты ёх-лўв ямкәм ар хўд мушәтсәт. Щи тумпийн мўң хуятлўв щимәщ тәхет версәт, хута арсыр хўдәң тащәт енмәлты щир тәйлўв. Щит, ма щиремн, тәм йисн шеңк вудаң вер. Вантә, кашәң ол мәр йиңк хуци лўв

щирадн вәлты хўд иса шимла йил. Ёмвош правительства кәщайт вой па хўд пида рәпитты хәннехуятәта арсыр нә-тупсәт верләт па дыведа мосты арат вухиса мәдәт.

Тәм мирхот етшуптум пурайн яма вой муй хўд енмәлтум тәхет па атәлт хуятәт арсыр ишәкты непекәтн мойләсыйт.

Владимир ЕНОВ

# Тохтурәт мирхот версәт

**Вән кер тыдәщ 19-мит хәтәдн Ёмвош округев здравоохранения департамент хот йитн вән тохтурәт мирхот версәт. Щи пурайн мир ямәлты хуятәт путәртсәт, муй щирн арсыр мәшәт ән питты пәта Югра мўвн вәлты ёх сыр-сыр пуртәнәтн лоньщты мосл.**

Щимәщ вер оләңән округев здравоохранения тәхи кәща ләңкар не Тамара Овечкина тәмиты лупәс:

– Вән кер тыдәщ 20-мит хәтл вўш эвәлт па иса 27-мит хәтл вәнта Мўвтед хон пелкәт па Россия луватн рўщ щирн Европейская неделя им-

мунизации мәнты питл. Щит пәта мўң тәм хәтл ищи ияха юхәтсўв па арсыр мәшәт ямәлты уколәт оләңән айкел тәты питлўв. Укол лоньщты вер кәтсәт ол вәд. Ши вер тәкды хәннехә тәйтты арсыр мәш верәт яма ләщәтты щир иса әнтәм. Нын яма вәйтләты

щи вер: Советской Союз ләкки рохнемум пурайн итәх щәта вәдум хон пелкәт арсыр тәхетн хуятәт сыр-сыр мәшәтн юхәтсыйт. Щиты полиомелит немуп мәш Таджикистан эвәлт тыв щәта вәлты ёх тәты питсәт. Щи пурайн, вантә, лыв тохтурәд ши мәш пәта уколәт ән па версәт әл хәннехуятәта. Ләңхалум лупты, хуты тәм юхи хәшум оләтн мўң хуше-ва рәпитты тохтурәт арсыр мосты уколәт округев хуятәта иса доньщләт. Щит пәта арсыр мәш муй

арат веритлўв, щиты ши ямәдлўв.

Юводәңән округев здравоохранения тәхи кәща ләңкар не лупәс, хуты кашәң хуят ин веритлклещевой энцефалит эвәлт укол пәльница хотн лоньщты. Ши тумпийн, лўв ясәңдал щирн, па хон пеләкн вәлты ёх эвәлт едәншәк вәлты мосл. Арсыр мәш тәм кўтн Украина нум мўв рўщәт мўң округева тәты веритләт, хән рәт мўвед эвәлт тыв вухәң рәпата кәншты юхәтләт.

Владимир НОСКИН

## Социальной пенсия оләңән

**Тәм ол вән кер тыдәщ оләңмит хәтл вўш эвәлт айтәдн мәшәңа ювум па 1-мит группа тәйтты хәннехәя па мәшәң нявремәта социальной пенсия вух 13 292, 31 шойта йис.**

Ас нопәтты тыдәщ оләңмит хәтл вўш эвәлт кәши-мәш тәйтты ёха социальной пенсия вух Ас хәлты тыдәщ па вән кер тыдәщ вәнты йилуп щирн нух лўңәтлы. Щи нәтупсы вух Югра мўвн вәлты вет щурәс мултас хоттел ёх ёша павәтләт.

Ши тумпийн айтәдн мәшәңа ювум па 1-мит группа тәйтты хәннехәйт па мәшәң нявремәт вантман тәйтты, ән рәпитты

хуятәт пәты 2013-мит ол вўш эвәлт тыдәщ марищи нәтупсы вух сухуптәты питлды. Щи вухәт мәшәң хуят вўты социальной пенсия пида мәты питлды. Мосдәстәты, хуты тәм нәтупсы вух ищи Ас хәлты тыдәщ вән кер тыдәщ вәнты йилуп щирн нух лўңәтлы.

Хәнты ясәңа  
тулмащтәс  
Ирина САМСОНОВА

## Шуши мира ар вух мәнәс

**Вән кер тыдәщ 18-митн природной ресурсәт департамент кәщайт районәт па вошәт кәщайт пида телевизор хўват мирхот версәт.**

Тәняд Югра мўвева 450 щурәс хуят моиңа юхтәйлсәт, дыв кўтәдн 16 щурәс па хон пелак мўвәт эвәлт. Округев луваттәйн 286 туристической поступсы рәпитл. 2012-мит ол мәрәтнотуризм вер ләщәтты пәты 12 миллион грант вух ёша холумтсы.

Шуши мира ищи арсыр верәт тәты пәты поступсәт хўват 305 миллион шойт вух мәнәс.

Хот войт тәйтты вер

оләңән путәртты ки, мосл ястәты, хуты тәняд округев хўваттәйн йилуп 57 фермерской тәхи пўншсы.

Юводәңән департамент кәща ләңкәр хә Александр Киселев лупәс, хуты мәнум ол мәр аршәк нўшайт тўңматсыйт.

Хәнты ясәңа  
тулмащтәс  
Людмила  
ШУЛЬГИНА

# Хэлүм акиелам ухдал пунсадал нуви хәтлэв пәты

**Увас мирәт Вудаң Победа пәта вән нәтуп-сы версәт, тўтәң-пәснәң пәлтап дәдә әшәт хўват шәшсәт хәнтәт, вухалят, юрнәт... Ма хэлүм акиелам ищи ухдал пунсадал мўң амтәң нуви хәтлэв пәты.**

Илья акев хўв мәр ясәң такды вошман лўнтасәс. Имудтыйн 2006-мит одн вән кер тыдәш 8 хәтлән «Новости Югры» немпи газе-таев юхтәс, шивәдәсум, хәншман «Осетиниз рода Молдановых» – нюр по-тум йиңкән әдты шо-шумсыюм... Хәншум ут лўнәтсем, ащема-әңке-ма лўнәтты тәсем – лын холдупа питсәңән, нюр 60 ол вәдман ащем яйел әнтәм ясәң юхтәс.

Илья акем немшәт ху-щи плена питыйлдмад юпийн НКВД әхән пит-люптум пурайн «остяк» юкана «осетина» хәншум.

Плена вўйдюм оләңән лўвпутәртәс: «Мўң частев Смоленск вош давалдман вәс. 1941-мит одн вәйт дор тыдәшн 3-митн мўң командирлўв эвәлт уша версўв – вуракәтн

мухәдман тайтәв. Юхды пушкан есәдман Мо-сква пелды павтасты питсўв. Летутлўв, сә-дядлўв-нәдлўв хулам юпийн мўң шимәлшәк хуята ортәсман вәнтән хәнемәсўв. Вет хәтл мәнум юпийн мўң 15 хуятюхан шәпивўншман немшәтн плена вўсыюв. Мўң тәп и винтовка па патрон такды ай пушкан тайсўв.

Смоленск воша тәсы-юв, щәта кимәт тыдәш пеләккем кев хота тә-хәрман тайсыюв.

Лыпәт хойты тыдәшн 22-митн мўң, 300-кем хуят, дошдтәсыюв па Минск вош пелды нәхәдсыюв. Кәт хәтл вәдман ма мосты щос пирисум па ма веремн йирашәк вәнт кимла шошумсум, щәта ши-тама хәнемәсум, муй

ширн юдн ведпәслуман верәнтсум. Щиты улсум лавдасман, хән әхдам пентдәт. Ампәтн әнт кушсыюм, ши мурта хәды эпәдн пушташман вәсум, нюр сыхремәң вой иты; немшәт ам-пәд хәннәхә кәншты вәндтуман тайсәдал. Хән рымхумтәс, ма юхды хәдәвт пелка мәнсум. Ипўш немәш солдатн әшн шивәдәсыюм парўш ясәңән иньшмәсыюм: «Куда идешь?». Малўведа немәш ясәңән нәхумсум: «Хаус – домой». Смолен-скайн лагерьн таймевн кәт-хәдүм немәш ясәң уша версум. Ин немәш солдәтмн ямсыева вантсыюм, әшәдн ма каршәттәтм мўв эвәдтәдәс па әш эвәдмуман мәнәма лупәс: «Иди». Шалитсәдә лелды вәдмем пәты.

Ас хәдты тыдәшн 23-митн ма Мосальский район Смоленский об-ласть хуши Соловьевка кәрта етсум. Мўң армия-ев кавалерийский штаба мәнсум. Щәдта ма Калуга

воша китсаюм, ләдсыюм поезда пахутпелды ушды тәхия ши тәсыюм.

Мәнман ма кәшаңа йисум, Воронежской областн Лиски немпи станцияйн поезд эвәлт ид вўсыюм па госпита-ля пунсыюм. Ямәдмем юпийн 1942-мит олн Ас нопәтты тыдәшн 11 хәтлән Усмань воша кит-саюм».

Пленан вәлүм вердал нух пириюм юпийн Илья акем лыпәт тыдәшн 3-митн кимит пўш Вурты Армия вохсы па тарум дәдә хәрәта китсы.

Ши юпийн пәнтәд-әшәд иса ши вошәс. «Па-мять» немпи киникайн 3-мит томән хәншман «Илья Семенович Мол-данов тәндуп тыдәшн 1945-мит олдәйкел такды вошәс».

Щи араттышәң-шәкәң вўрая ши питылдәс увас мўв вәнт хәрийн енмум хәнты пухие.

**Нина  
ШАБАРШИНА**

## Тәк кәрт вән хуят



Упидал, яйдал дәдә едпийн хоньшупсы кәши-мәш эвәлт айтәдн әнтәма йисәт. Миша пу-хие ащел дәдә вўюм пу-райн хәдүм тәдә ювмал. Лўв нәмдалә, муй ширн,

ащел па дәдә вўюм әхдал Вошатўвум юпийн, әңкел Мария Васильевна Нет-тина па имәйл Мария Алексеевна Новьюхова пида хопн Сўмәтвоша мәнмел. Щәта дәдә тәты

**Тәк кәртәвн вәна пелка ювум хәннәхә шимл хәшәс. Хә хуятәт кўтн вәна Михаил Никола-евич Неттин хәшәс. Тәм ванән лўв нәптәл 75 тәдә йис. Айтәдн шәкәштыя енмәс, ащел, Николай Алексеевич Неттин, дәдән немәш әхдалн пәратса.**

әхдал вәйтәнтыйдмел. Ай Миша пухие ащелн нух адмум, карща нух шашумтум. Ши верәт ай няврем ипўша нумса пунмал! Ши юпийн ащел иса ши тәса, тәп нумәсн инты вәнты ащел хурәс тайдалә, ащеда путәртум ясәңдал нәмдалә. Дәдә пу-райн, па нявремиет иты, шәктәс, сәмдвохман, иш-кийн потман шәшиләс. Миша пухие кәрәш па хурасәң хәннәхә енмәс. Лўв няхәң па путрәң сәма рәхты хәннәхә. Ям неңие Ёмвошн вәндтймалн вәйтмал, щит Кышик кәрт эвәлт Анна Алексеевна

Аликова. Яха 7 няврем енмәдтсәңән. Миха-ил Николаевич әхәтшәк колхозн вой па хўд вел-ты хәя вәс. Кәшәң тәд планал нух павтйылсәдә. Кәсупсийн иса оләң тәхет мушатыләс. Яма рәпитмал верн ар ишәк непекең, ар мойлупсы пурмәсән мийләса. Ин лўв вән хуят, пухәд пида вәд. Па тәхийн вәдты нявремдалн әнтюремәдә: Тәка юхтйылдәт, ащеда нәтләт. Тыңәң Михаил Николаевич, тумтака вә-да, хўв йис, хўв нәпәт тәя.

**Зоя НОВЬЮХОВА  
Тәк кәрт**



# Даль пура ода́т ода́н

*Кондинское кэрт (йис пурайн Нахрачи кэрта алыщасы) 1990-мит од вэнтэ район вулаң воша вэс. Йистедн тата вухалят, хантэт, рүшэт вэлдэт. 1950-мит од вэнтэ мүн мўева калмыкэт, еврейт эрн китыйлсыйт, эхатшак дыв «Храбрый» немпи тутан хопн рэт мўва тэсыйт. Ши пурайн мўев-йиңкев ташаң вэс. Тата вэлты мир рэпата пела шеңк сэмәңэт вэсэт: икет – вой-хүд велпәсләсәт, имет – хот рэпата, мўв хәрәтн арсыр детутат енмәдтсәт.*

Кэртэвн сыр-сыр Квоньшумут эвәлт епләң детут кавәртты вән завод рәпитәс, хута па имет пида ма аңкием Клавдия Никитична Панова рәпитәс. Ши тумпийн тата хүд ләшәтты, вой енмәдты тәхенән рәпитсәңән, культура хот па әлхотатомәсыйт. Мир яма па рома вэсәт.

Шәңкәп пәлтапдалы Шүхтәс. Ма ащем Григорий Егорович Ижеников, яйңадал Михаил па Петр пида иши даясты хәра тэсыйт. Ащем ши шәк пура ода́ннән путәртты ән ләңхәс. Вантэ, лүв семәңадал мухты шәкәтты вер, тут, хиш па шура́с сурма ювум мир мәнсәт.

1942-мит одн ащем Ленинград вошн даясәс. Лүв пәлтап далы хәрн лавәрта мөшмәдтсы па госпиталя тәсы – ухәд хуши патрән эвәлт кәт нәднән вәйтсыйңән. И пулые далы леккарәтн йира вўсы, кимит утл щиты хәшәс. Тәдаң нял тыләш ащем путәртты ән веритәс. Эхәт тохтүрәт лупсәт: «Кимит нәд нух ән вўдән ки – 40 тәд вэнтэ тәп вәлдән». Ма ащем 73 од вэнтэ вэс. Россия мўева вән унтас тәты пәты ащем «Орден Отечественной войны I степени», «Медаль за отвагу», «Медаль за оборону Ленинграда», «Медаль за победу над фашисткой Германией» немпи мевд посәтн мойләсы.

Вулаң далы пәрум Юпийн ащем яйңадал иши рәт мўва



Григорий Егорович Ижеников

юхәтсәңән. Тәп даясты хәра дын айдат, хурасәң па тәлаң щирн мәнсәңән, юхи – пиршамум, мөшәң хуятңән керләсңән.

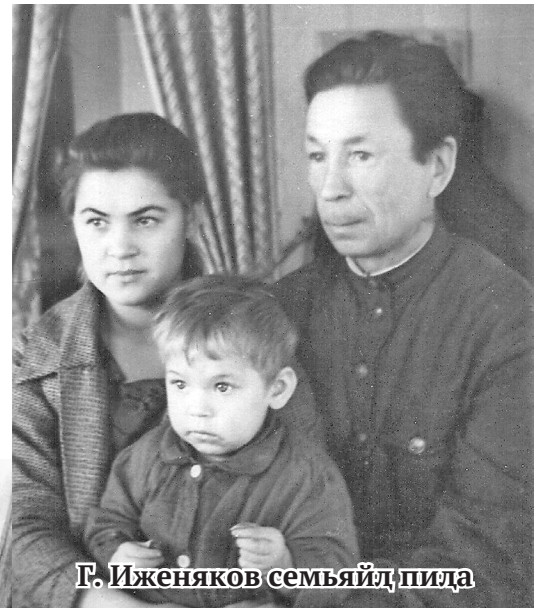
Имета далы шәк пурайн иши лавәрт вэс. Айләт эвет па январем ән тайты неңәт вэнта юх сәвәрти китсыйт. Ма аңкием щәта иши рәпитәс. Ши пурайн машина әнтәм вэс, имет юх евәтты картыйн күд вәншәт, сүмтәт ид керитсәт, щәлта даюмн нувәт сәвәртсәт па мөшәтум павәртәт ияха вән пая пунсәт. Ищки доньшәң тәдн, рүвәң лүңән, ертәң хәтлән дыв исарәпитсәт. Итәхпурайн дыв мәшитсәт, шомды па әрлы питыйлсәт, тәп и нумәсн вэсәт – хәнты пәлтап далы етшәд. Далы юпийн аңкием «Труженик тыла» немпи мевд посн катлуптәсы.

1943-мит одн ащем аңкем ияха мәнсәңән.

Ащем Кондинск кэрт пуңалн 15 километра вўшн хүд велпәсләты тәхийн ортсы. Ода́ннән лүв щәта ай павәрт хот омсәс, эхәтшәк – вән хот, хута мўң лапәт январем енумсүв. Ши пурайн кашәң хоттел ех ар январем тайс. Айтелн мўң арсыр рэпатая вәндтәсыюв, күтэвн мўң ләхсәңа, ияха катласман вэсүв.

Ащем иса мәләңәт, юханәт вантман тайс. Ивула́па вәнттапәр, сырсыр хәлы, лыпәт па юх шүк эвәлт сыстамтәс. Вой-хүд велпәсләты пәты холпәт тыйс, пәнәт, сесәт вортәс, ампан яңхты эхәд ләшәтәс. Верды иса ән па омсәс. Аңкием дәмәтсүх ентәс, амп пўн эвәлт посәт, сәвум вейт тыйс.

Далы юпийн худна лавәрт вәлты вэс. Машина, тутан па тўхләң хоп шимд вэс, детут тәп карточка хўвәт еша павәтты рәхәс. Тәд пу-



Г. Ижеников семьяйд пида

райн ащем хуша ямшикәт юхтыйлсәт, велпәслум хүд эхда дедталәт, ләдн Кондинск вошн тыныты. Лүң пурайн аңкем пида мўң вән кенас телыева дарн, мәләң хүдн, сортән, мевтыйн, ев хўләң судлысүв. Яң тәд луваттыйн мўң тўрн сәвәрсүв, картәпка енмәдсүв, тўтьюх картыйн евәтсүв, арсыр воньшумутәт әкәтсүв па завода мийләсүв, ләдн әшкола пәты дәмәтсүхәт, непека́т ләтты. Мўң ай пура олдүв күш лавәрт вэсәт, тәп аңки-аши хошум сәмәңән мўңева вән уй па елды вәлты әр мәсңән.

Вулаң далы победа Вемәңхәтл – кашәң хәннәхә пәты мосты па тынәң хәтл. Далы пурайн даясүм, далы хәрн ухләд пунум па далы пәты рәпитум тынәң хуятәта сәм хәр вўш эвәлт етты ям вўша яснәт лупдум! Далы пурайн нын ән ки вәсты, мўң тәмхәтл дәдн нуви Тәрум ән шивәләсүв. Кашәң хуятәта ма ләңхәлум ям па хошум яснәт ястәты, хўв йис, хўв нәпәт, уяңа, тәшәңа елды вәлты, ләдн тәм нуви тәрумн немудт пурайн далы әд тывәс.

Кондинской район  
Леуши кәртән  
вәлты ими Лидия  
ОБРОСОВА  
Хәнты ясәңа тулмаштәс  
Ирина САМСОНОВА

Ай көртәта йилдуп  
лекшитты пурмәсәт  
дәтты пәты округ бюд-  
жет эвәлт вух мәды.

## Нәтупсы вух

«Машинайтхойты авая-  
рияйт пурайн мәшәңа  
ювум әха нәтты пәты  
немасыя лекшитты  
пурмәсәт дәтты пәты  
250 миллион шойт вух  
мәһәл», – округ кәща не  
Наталья Комарова пра-  
вительства мирхот пур-  
айн лупәс.

Ши тухалпи Корлики  
кәрта пецкәт ямалты пур-  
масат дәтдәйт, Заречной,  
Каменное, Тэк па Ярки  
кәртәт пәты йилдуп ФАП  
хотәт омәсдәйт, шив 70  
миллион шойт вух мәһәл.

Ши тумпийн округ  
бюджет эвәлт арсыр  
ямалты вера 1,3-кәм мил-  
лиард шойт вух мәһәл.

**Хәнты ясәңа  
тулмащтәс Людмила  
ЛОНГОРТОВА**

## Ям тыдәщ вух сукхуптәты питды

**Нявремәт па айдат әх вәндтәты хуятәт тәм  
ванән Ёмвошн мирхота әктәшийдсәт. Щәта Л.  
Ковешникова, С. Вагин, С. Шапарина, Н. Кату-  
гина, А. Урсу-Архипова па па әх ясәң вүйдәсәт.  
Дыв лупсәт, хути РФ президент тәнял «О ме-  
рах реализации государственной политики в  
области образования и науки» поступсы есдәс.**

Ши юпийн округев  
правительство «О плане  
мероприятий («дорож-  
ная карта») «Изменения  
в отраслях социальной  
сферы, направленные на  
повышение эффективно-  
сти образования и науки  
в Ханты-Мансийском ав-  
тономном округе-Югре»  
немуп непеке хәншәс.  
Щәта хәншман, хути  
2018-мит од вәнты тыдәщ  
вухәт вәна верты нумәс  
вәл: нявремәт дәвәдты  
неңәт 58-кәм щурәс шойт  
арат вүйты питдәт, допол-  
нительной образования  
хути рәпитты мир – 76  
мудтас щурәс шойт, учи-

телят па мастерәт – 73  
мудтас щурәс, институтәт  
хути рәпитты әх – 147-  
кәм щурәс шойт вух. Тәм  
пүдәң округ хути 83 про-  
цент ай няврем садика  
яңхләт, «дорожная карта»  
непек унтасн 2016-мит  
од вәнты 3-7 олуп эвет  
па пухәт хулиева щимәщ  
хотәта яңхты питдәт.  
Ищи 2018-мит од вәнты  
60-кәм процент айдат әх  
колледжат юпийн имух-  
ты рәпатая вүйты питдәйт.

Мосл лупты, «дорож-  
ная карта» немуп поступ-  
сәт интум арсыр вошәтн  
па районәтн есәлтсәйт,  
Ёмвош районән ищи

щи ут посн образование  
тәхет рәпитләт. Щәта ай  
нявремәт хулиева сади-  
ка яңхләт, ашколайт па  
ай пушхәт дәвәдты хотәт  
хулиева нух йилпәтсәйт.  
И вер худна атум: итәх  
ашколайт хути ай әх вев-  
тама вәндтәдәйт. Интум  
нумәс вәд айкемн ши вер  
түңмәтты.

2012-мит одн ашколайт  
хути эвет па пухәт «Ос-  
новы религиозных куль-  
тур и светской этики» вер  
вәндтәты питсәт, дәдн  
щит унтасн арсыр ясәңуп  
мирәт күтәдн дәхсәңа  
ат вәсәт. Тәм пүдәң РФ  
хүваттың 20-кәм про-  
цент нявремәт православ-  
ной культура вәндтәдәт,  
Ёмвош округән 14 про-  
цент щимәщ эви па пух  
вәл. Исламской культура  
вәткәм процент ай әх уша  
верты кашашсәт.

**Реональда ОЛЬЗИНА**

## Мүвев-йиңкев шакалды ән рәхл

**Тәм ванән округев хүваттың мұв-авәт,  
вәнт войт па вәнтәт дәвәдман тайты тәхи  
кәща хә Сергей Пикунов айкел кәншты па  
хәншты хуятәт вохәнсәлз, дәдн путәртты,  
хутыса дыв мәһәт од мәр рәпитсәт па муй  
щирн едды рәпитты питдәт.**

Вәйтантупсың вой-  
хүл вәдпәсдәты верәт,  
юхәт сәвәртты па вәнт  
эвәлт пәвәртәт тәты,  
мүвев-йиңкев шакалды  
пасыстәмты верәтолаңән  
путәр мәһәс. Кәща хәев  
ясәңәт эвәлдтуша йис, хути  
мәһәт одн дыв хуцәда  
сыр-сыр дәвәрт суртәт  
түңмәтты пәты 180 непеке  
китсы. Тәм пищмайтн  
округевн вәдты мир  
мүвев шакалды па тәпәр  
верәт олаңән хәншләт.

С. Пикунов лупәс, хути  
мәһәт одн план щирн  
дыв 680 немасыя вантты  
вер ләшәтсәт, ши тухалпи  
877 план тәкды. Ши эвәлт  
вет щурәс мудтәс ар-  
сыр ювра вер вәйтсәт.  
Вантә, итәх мүйидпи пипиты  
вуй вүйты тәхет мүвев-  
йиңкев шеңк шакалдәт.

Щит «Роснефть» па «ТНК-  
ВР» немпи нефтяной  
тәхәңән, мәта утәңән Не-  
фтеюганской па Ниж-  
невартовской районәң  
хути рәпитләңән. Питы  
вуй пида сыстам тәхет  
Сүмәт вош па Нуви  
Сәңхум вош районәңән  
вәлдәңән.

Ма иньшассум, муй  
арат пищма сыр-сыр  
нүйшәйт түңмәтты пәты  
увәс хуятлүв эвәлт вәс?  
Кәща хәев юхды ястәс:  
«Мәһәт одн вәнт шушетн  
вәдты мир эвәлтәң непеке  
әша павтәйдсүв. Ма  
нәмаслүм, хути йистәдн  
увәс хуятәт вәнт шу-  
шетн вәлдәт, щирн дывәт  
немулды пурайн кетум-  
ты ән рәхл. Атум, хути  
ванкүтды щиты тывд  
– общинайт ияха мир-

хота әктащдәт ки, дыв  
нумсәна йилдәт, немадт  
непека әш посәт пунты  
ән дәңхәдәт. Тәп атәдт  
хәшдәт – непека ямсыева  
ән лүңәтләт, сора кеши әш  
пос пундәт. Щәдта мүйева  
пищмайт хәншләт, хути  
дыв ләпәдсәйт. Мүң не-  
фтяной тәхет әх пида  
путәртлүв, иньшәслүв,  
муя щиты тывәс? Дыв па  
юхды лупләт, хути увәс  
хуятәт кашашты непека  
әш пос пунсәт. Щит пәты,  
мет олаңән кашашты  
непеке яма лүңәтты мосл,  
тәп ши юпийн нәмасты  
әш пос пунты мосл муй  
әнтә? Ма дәңхәлүм, дәдн  
нын, айкел кәншты па  
хәншты әх, ши верн ищи  
мүйева атнәтсәты. Шуши  
мира сыр-сыр поступ-  
сәт яма вәндтәты мосл,  
дәдн тәм атум верәт ал  
тивсәт».

Едды вой-хүл дөваса  
вәдпәсдәты вер олаңән  
путәр мәһәс. Сергей Пи-  
кунов ястәс, хути мәһәт  
одн 40 пушкан па 50 кар-

ты сесы нух вүйсы. Ван-  
тә, ши вера ищи есәдты  
непек мосл. Ши тумпийн  
ай кертыдәщ 15-мит хәтл  
вүй эвәлт вән кер тыдәщ  
күтүп вәнты «Лесовоз»  
немпи рәпата ләшәтсы,  
дәдн уша павәтты, муй  
аратюх вәнт пәвәрт закон  
тәкды ләдмая тәтләды.  
Щиты тыдәщ мәр 28 ювра  
вер олаңән уша йис. Едды  
лүң рувәң хәтләт олаңән  
иньшәссы. Кәща хәев  
ясәңләд щирн, тәм лүңән  
Югра мүй вәнтәт түтн  
дәты шеңк ән питдәйт.  
Вантә, тәнял од вән кер  
тыдәщ 20-мит хәтәдн  
вәнтән доньш иса хүл  
луләс, интәм па худна  
вәл. Ши тумпийн кашәң  
хәннехәя мүй тынәң  
мүйев олаңән нәмәсты  
мосл, воньшүмута, тулха  
муй па әл рүйтышәты кеша  
вәнта яңхтың дөваса  
түт рат ән вүйтитты, нух  
вүйшитсы ки, яма лап  
хәрәтты. Тынәң мүйев  
шавиман тайты мосл.

**Ирина САМСОНОВА**



# Лянтор вошн «Вурңа хәтл» мәһәс



**20-мит хәтлдән Лянтор вош этнографической музейн «Вурңа хәтл» мәһәс. Тыв ар вошәң па моиң хуятәт юхәтсәт, мет ар няврем вәс. Вантә, Вурңа-имие әңкет па нявремәт лавәдман тәйл.**

Сырыя Лянтор вош кәшә дәңкар хә Николай Царегородцев вўшә ясәң лупәс. Щәлдта тәнял па тәм одн сема питум нявремәт тәйтә хоттелд әх тыһәң мойлупсәтн мойдәсыт.

МузейрәпатнекәтВурңа оләңән етнхот алысәт. Ши тухалпи «Пимочка» немпи Лянтор вошәң хәнтә мир ариты-якты ансамбль, «Тень эмигранта» рок-группайн ариты не Вера Кондратьева, Ляминской әшкола-интернат эвиет вәндтәты не Галина Лаптева пида па «Әмәш не» немпи Сытомино кәртәң ариты тәхи кәшә Зоя Молданова арисәт па якәсәт.

Нявремәта мет әмәш тови па вурңа оләңән

амамәтшәт амамәтшәты вәс. Кашәң пушхие вурңа-мойлупсы ешә холумтәс. Щәлдта кашәң тыв юхтум хуят веритәс «Паки», «Тови» па «Хумәсвәдые» немпи аканят верты вәндтәйлды.

Атәлт хәнтәт ияха әк-тәшсәт, вантә, тәм емәңхәтла арсыр тәхәт эвәлт хәнтәт юхәтсәт. Аграфена Сопочина Пим юхан Най-Вәрта поикшәты вер ләшәтәс.

Моиң әх пәты тәта тынесты хәрәт рәпитсәт, щәта арсыр сәкәң, тунты эвәлт хурамәң пурмәсәт ләтты рәхәс.

**Людмила  
СПИРЯКОВА**





# Әшл вўтәң

**Вән непекәң вухаль не  
Евдокия Ивановна Ромбандеева  
85 ол постәс**

Лўв Хошлогай кертән вән кер тыдәшн 22-мит хәтәлн 1926 одн сема питәс. Е. Ромбандеева ай нявремәт вәндтәты хуята ювмәл юпийн кәт тәл Сүмәтвош районән рәпитәс. Ши оләт юпийн Ленинград вән вошн елды вәндтәйлдты питәс. Лўв ар әр па нумәс рәт мўвәда пунәс. Лўв путрәл эвәлт уша йис, хуты тәм ими ученый нем холумтәс. Айлат эвие вухаль яснәл шеңк шавиман па давәлман тәйсәл. Мосән, ши пәты вәлтад мәр ар киника әшколайта па лўнәтты мира есләс. Ин-тәм вәнты ай нявремәта хурамәң моньшәң непекәт ләшәтәл.

Мария Дмитриевна әңкиедн эвие пәнән иса тәтләсы. Дуся ай пушхияе холпа хойты хўдыет пана әлджәл па вән хуятәт пидә дывәт ваньшәлә па сўдн пәрнәләл. Ай әшиенеадалн васы пўн сохәтл, данки па нюхәс суххурәл. Хән воньшумут

пўшл, әңкел пидә воньшты сонтумл. Вәнт шушийн шишки войт пелды хўв мәр вантман долды. Ши сыйт па хурамәт ай пура вўш эвәлт сәмәлн хәшсәт па иса пурайн щитәт нәмләл. Етн оләңән вән хуят пуңәлн йис путәр, моньш хәләнтман па ид ши вуюмды.

Евдокия Ивановна әшкола пурайд яма нәмләл. И хәтл кәт рўш икенәң юхәтсәңән па дын кўтәнән ән вәты ясәңән путәртсәңән, дын непекәң хуятңән вәлман. Ши эвәлт ай эвие әшколая тәты юхәтман. Вәндтәйлдты тәхел хўвн па нявремәт интерната павәтсыйт. Әңки-аши па ай ампиел тәкды шеңк мәрәм вәс. Әхәт лўнәтты, хәншты вәндәс па пид әхәл пидә юнтман па няхман хәхәтләс. Оләңән лўвәда буквайт вантассәт вўды хота, хумәлхая, ләнт сапла, вой пәнәта. Эвие яма хәншәс па нявремәт вәндтәты неңа ювмәл юпийн Хошлог кәрта юхды керләс. Айлат не әшколайн кәшәя павәтсы па эвиет па пухийет хәншты



2011-мит олн Ёмвошн

М. Мельничук вөрүм хур

па лўнәтты вўянтас. Ай кертән киника лўнәтты хот әнтәм, ушәң непек иши ән вәйтләң, ши пәты лўвәда давәрт вәс.

Евдокия Ивановна Ленинград воша сонтумәс. Щәта әмәш рўш ясәңән хәншум путрәт рәт ясәңа тулмаштәс. Хўв мўвн вухаль яснәл мет сәмаңа тәйсәл. Ши оләтн рўш па вухаль яснуп непек ләшәтәс. Лўвәда нәтәс А.Н. Баландин. Институт етшуптумәл юпийн айлат эвие аспирантура ямәнәс. 1964-мит олн лўв ученый нем холумтәс. Хәс мулдас тәл Москва хон вошн Языккознание немпи институтн рәпитәс. Тәта лўв әрд унтасн тәмәш непекәт етсәт, щит «Мансийско-русский словарь», «Мансийский (вогульский) язык», «Синтаксис мансийского (вогульского) языка». Тәм рәпатайлд немәш ясәңа тулмаштәсы. Ясәңән хәншты тумпийн шуши мир вәлупсы, арәң моньшәң утәт иши похла әкәтты питсәл. Әшкола па айлат эвет па пухәт вәндтәты тәхет пәты вухаль ученый әх пидә ияха нумәсәл па әрдәл пунман йилуп киникайт есәлсәт.

Евдокия Ромбандеева Ёмвоша юхәтмәл юпийн арвера вўянтәс. Метсыры лўв учителәт вәндтәты тәхийн рәпитты однитәс па 1991-мит олн мўн округевн шуши мир

верәт нух адумты па дылнуптәты институт пўншты нәтәс. Тәм имие айлат әха әр ән шалитман нәтәл, йис емәңхәтләт мира вантәл, непекә путрәт, моньшәт, арәт хәншәл па па хонәңән рәпитты ученый әхн лўв ләшәтум киникайлаш ишәкдәйт, щит Бела Кальман, Янош Гуя, Лизелоттә Хартунг. Арпеләк рәпәтайлаш па миряснәта тулмаштәсыйт. Евдокия Ивановна кашәң пурайн вән пәмәшипа ясәң лупл лўвәд вәндтум па нәтум әха: А.В. Голошубина, Г.Т. Величко, З.Н. Куприянова па па хуятәта. 1998-мит олн Йошкар-Ола вошн доктор наук вән нем холумтәс.

Евдокия Ивановна вән унтас тәтәл пәты «Ветеран труда», «Заслуженный деятель науки Российской Федерации», «Заслуженный работник образования Ханты-Мансийского автономного округа – Югры» па па немәтн юкәнтсы па ар пўш мойлупсыйн мийләсы. Тәм 10 ол мәр вулән вән непекәт ар пўш есләс. Газета лўнәтты әх ши утәт вантсәт, ешн катәлсәт па лўнәтсәт.

**Тыңәң Евдокия Ивановна, мўң, газетайн рәпитты әх, нәңәна сәм эвәлт йиты хошум яснәт луплүв. Тәдаңа па хўв нәпәт вәда!**  
**Раиса РЕШЕТНИКОВА**



2005-мит олн Марий Эл мўвн



# Вудан учёной не пата верум мирхот

**Вэн кер тыдәш 22-мит хәтәдн вухадь мир вудан учёной не Евдокия Ивановна Ромбандеева 85-мит ода йис. Шит пата Ёмвошн вәдты Ас-угорской институт кәшайт Государственной музей хот йитн немасыя наука ширн мәнты «Этнокультурное и социально-экономическое развитие коренных малочисленных народов Севера» мирхот версәт.**

Мосд лупты, хуты Е.И. Ромбандеева вэн кер тыдәш 22-митн 1928 олн Хошлог кәртән Сүмәтвош районән сема питәс. Лүв вәдупсәд хүвәтн иса вухадь мирәд наука пата вәд па рәпитл. Тәм йисәң-нәптәң не шеңк ар киника вәндтылты нявремәта хәншәс па на-

учной рәпатәйт дэщәтәс. Шит пата лүв филологической наукайт доктор, Россия мұв заслуженной деятельнауки, «Заслуженный работник образования ХМАО», «Почётный гражданин ХМАО-Югры» немәт холумтәс па «Ветеран труда», «50 лет Победы в Великой Оте-



Е.И. Ромбандеева 2011-мит олн

чественной войне 1941-1945 гг.», «За заслуги перед Отечеством II степени» мевд посәтн вән кәшайтн яма рәпитмәд пата кәтлуптәсы.

Вудан учёной не сема питум хәтл пата наука ширн верум мирхота ям ар хәннехә юхтәс. Ияха әкташум мир ешәлт Ёмвош округ дума хот кәща ләңкәр хә Владимир Куриковясәңтәс. Лүв лупәс:

– Ешәк әх! Ма ширемн, Ас-угорской институт кәшайт тәм хәтл шеңк ям вер дэщәтләт па вудан

вухадь мир учёной неңев сема питум хәтл пата тата наука ширн мәнты мирхот лүңшәт.

Тәм хәннехә юпийн ар хуят сыр-сыр хошум ясәңт вухадь мир учёной не оләңән путәртсәт. Шәлта наука ширн мирхот версы, хута арсыр хәннехуятәт научной непекәт лүңәтсәт. Шци утәт хүват айн-айн йилуп киника хәншды па Е.И. Ромбандеева 85-мит ода ювум сема питум хәтла юкәнтды.

**Владимир ЕНОВ**



## Василий Молданов 80 ода йис



Василий Иванович имед па рәт әхлад пидә

**Тәм пицма Ваньшавәт кәрт эвәлт юхтәс. Рәт па вәтәң әх вәна ювум пирәш хуятәда Василий Иванович Молданова сәм хәры эвәлт йиты хошум ясәңт китләт.**

Лүв тәм ванән 80 ода йис. Ләдь пурайн лүв ищи па нявремәт иты така рәпитәс. В. Молданов кәртәң әхладн сәмәңа тайды. Ар ол лүв колхозн рәпитәс па вән унтас тувмәд пәты ар пүш ишәкты непекәтн па мойлупсәтн мийләсы. Василий Иванович вой-хүд вәдпәслуман вәс па ванкүтды турн хәра павтыйлса. Ерт па вот күтн план тәруптәсәт. Рүтьшәты мәнмәд юпийн әшлад кеши юдн әнт омсәс. Лүв вән хотәң вой таш енмәлтәс. Шитлад пидә вулкесуман хәтлад па олдал сора мәнсәт. И вер шеңк сәмәңа тайләдә, шит нохәр енумты пурайн нохәр сем верл. Интәм нәтты әр ән тайл, тәп иса хотәң әхлад иньшәсләд, тәм пүш мисләд, довләдтәрумләйттурәнән муй әнтә. Лүв кәши-мәш педы верл әнтә, мосәң, шци пәты хүв вәлупсыйн мәсы. Василий Иванович - путрәң ики, лүв пидәда әмәш путәртты. Ям айкел ки хәләд, нух амәтл.

Тынәң Василий Иванович, мұң, газетайн рәпитты әх, ищи ләңхалүв лупты, хуты тумтака па тәдаңа вәда!

**Антонина ЛЕДКОВА**

**Хәнты ясәңа тулмәштәс Раиса МОЛДАНОВА**



# Мира унтас

**Тэнлуп тылдың ма  
Когалым воша янхсум.  
Ща́та вәдмемн ханты  
ики Дмитрий Ники-  
тович Русскин пида  
вәтаңа йисум па дүв  
эвәлтәда айкел вүсум.**

Дмитрий Никитович хоттед ёхлад пида вәнт шушийн вәл, ши вәнты Когалым вош эвәлт хәдүмкем щос машинан мәнты мосл. Воша ханты ики ванкүтды янхәл, вантэ, 2007-мит ол вүш эвәлт Когалым вош «Югра дыднуптаты» тәхия кәщяа пирысы. Щит паты увәс хуятлүв арсыр лавәрт суртат тўнмәтты муй па мулды иньщәсты дүв хуцәда юхәтләт муй па карты кел хүват иньщәсләт.

Дмитрий Никитович 1957-мит ол лыпәт хойты тылдың сема питәс. Опрашдал йистедн иса вәнт шушийн вәсәт. Дмитрий Никитович опрашд нем Семён Иванович Русскин тайс. Дүв мет олаң колхоз кәщяа вәс. Щит паты ёхәтшәк Русскинәт рәт ёх вәнт шуши Русскинские кәрта алышәты питсы. Вантэ, Семён Иванович хән кәщяа пирысы – ванән вәлты хәнтәт колхоза вой сух, хүл, нюхи, арсыр воньшу-



## Тўвман вәл

мут мәты питсәт. Щиты айлтыева Русскинәт вәнт шуши вәна йис: хотәт, ай лапкайт омәссыт.

Русскинские кәрт ашколая ханты пух мухты олаңмит класса мәнәс. Ши пурайн шуши нявремлүв рүщ ясәңән путәртты ән хошсәт, щит паты олаң нулевой классән вәндтыйлды мосәс, тәп ши юпийн олаңмит класса мәнты. Дмитрий Никитович ям рүщ ясәң тайс, щиты дүв олаңмит класса омәссы. Кәртәң

әшколайн Дмитрий нял класс вәнты вәндтыләс, елды Тром-Аган кәрта нявремәт тәсыйт. Дмитрий Никитович ашкола олдад олаңән щиты лупәс: «Ветмит класс ма ән па етшуптәсум. Вантэ, сүс пурайн опращем пушканән мойдасәюм, мәнем ши мурт амтәна вәс. Олаң ма тәп рүтыщәты хәтләтн вәнта янхсум. Ши пурайн мўев-йиңкев хүват вой-хүлтелыева вәс. Кашәңай юхана няш вуцкәлән ки – имухты хүл мушәтлән. Ма айтелн вәлпәсләты вер сәмәңа тайдем. Щит паты тәл рүтыщәты хәтләта опраш хуца мәнсум па щәта хәшсум. Ёхәт ма ләңхасумелды ашколайн вәндтыйлды, тәп 1971-митн ащем әнтәма йис, щит пәта әңкема нәтты мосәс – ма юдн ши хәшсум. Ма вәдем, хути нумсәң непек такды лавәрт вәлты, тәп интәм ши арат ол мәнәс – иса щирем әнтәм. Лавәрт, па хути верты, щиты вәлупсем ши тывәс».

Ащел шавиюм юпийн

Дмитрий Никитович әңкел кимит пүш икия мәнәс. Щиты кәсәдман вәсәт, тәл мәр Сопочинәт вәнт шушийн, товийн вәлпәслум вой сух мәты Русскинские кәрта янхсәт.

Ярхәс ол луваттыйн Дмитрий Никитович ими тәс. Вәлупсы арсыр щирн тывл, ёхәтшәк ханты хә кимит ими Зоя Алексеевна пида вәлты питәс. Ин вәнты дын вәнт шушийн вәлданән. Анатолий пухән вәна йис па айдат не Люба (опраш немл Нимперова) тәс. Дмитрий Никитович пухәл щиты енмәлтсәлә, ләдн дүв йис рәтлал иты вүләт лавәдман ат вәс.

Тәмхәтл Русскинәт хоттед ёх соткем вүды лавәдман тайләт. Вәнт шушийн дыведа ям па лашкам вәлты, вантэ, опрашдал, ащидал йис пура вүш эвәлт щиты вәсәт, интәм па ләщәтум вер нявремәта елды тәты мосл.

Округевн вәлты арсыр вошәт иты Когалым вошн шуши мир верәт тәты тәхи ләп тәхәрсы. Интәм увәс мирасыр-сыр лавәрт суртат тўнмәтты худта мәнты? Дмитрий Никитович күш нумсәң непек ән тайл, тәп веритл така арсыр нұшайт олаңән путәртты. Щит паты 2007-мит ол вүш эвәлт дүв Когалым вош «Югра дыднуптаты» тәхия кәщяа пирысы. Ши тумпийн ханты ики ләңхал вошн ай лапка пүншты. Хута ләдн әнтә тәп вүды нюхи, хүл, воньшумут, сыр-сыр пурмәс ләтты рәхәс – Дмитрий Никитович ләңхал лапкайн хотйит пүншты, хута шуши мирлүв пида вәйтантыйлды па арсыр нұшайт олаңән путәртты щир ат вәс. Ши тумпийн дүв ләңхал тәса непекә хәншты, муйкем арәт шуши хуят вошн па вәнт шушетн вәлдәт.

Ирина ПОСЛОВСКАЯ



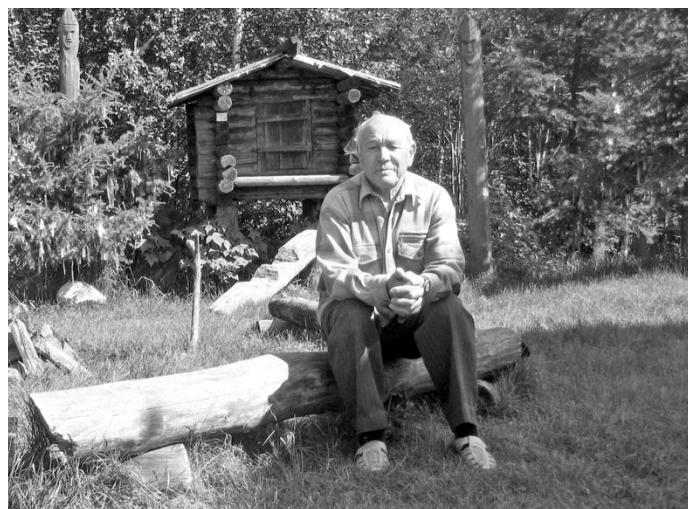


# Хотат йилпӓттӓ вух мосл

Мет олаӓӓн Половинка кӓртӓн 2002-мит одн вӓсум, 2011-мит одн йилпа шив яӓхсум. Щӓта вухаль мир музей вӓл, хӓнты ши тӓхи Анатолий Николаевич Хомяков пӓншӓс. Ши ики Кауртаевӓт рӓт эвӓлт вӓл – аӓкаӓкел па аӓщӓщел пӓляӓ вухальӓӓн вӓсӓӓн. Ащел кӓш рӓщ ики вӓс, шуши ӓх кӓтн вӓлман ши мир ясӓӓӓн яма путӓртӓс. Хӓнты А. Хомяков аӓщӓщи, щит Иван Андреевич Кауртаев, рӓт мӓвн мӓсы, хӓн хотӓт щӓта омӓссыт, ши тӓхи Половинка немн пунсы. Щирн, щиты ши кӓрт тывӓс.

Анатолий Николаевич апщидал пидӓ щӓта сема питӓс па енмӓс. Армия юпийн юхи юхтӓс па рӓтӓщӓты мӓнмал вӓнты рӓт мӓвӓдн вӓс па рӓпитӓс. Хӓн рӓтӓщӓты питӓс, тӓп кӓт ол юдн омӓсты веритӓс, лӓдн Вудӓн Отечественной лӓдӓн пӓрум ӓх кӓртӓн мирналюремӓссыт, 1989-мит одн лӓв кӓртӓдн кев хурас омсӓс. Ши вӓш эвӓлт Половинка мир кашӓӓ ол Вудан Победа хӓтӓдн шив аня лыптӓт тӓлӓт па лӓдӓн пӓрум ӓх олаӓӓн нӓмӓдмийлӓт.

Иши одн лӓв музей верты нумасн юхатсы, щит ропахн кӓртӓӓ мир эвӓлт йис пурмӓсӓт шив ӓктӓс, щӓлта па кӓртӓт эвӓлт катра хотӓт па лупасӓт Половинка тӓс. Ши пурайн лӓв нӓмӓсӓс, хути шуши мир вӓлупсы олаӓӓн тӓп нявремӓта ай павӓтты пидл. 1990-мит одн ши музей пӓншӓс па ши вӓш эвӓлт округев, па мӓвӓт па па хон пелӓк эвӓлт ар хуят щӓта вӓлӓс. Хӓв мӓр Анатолий Николаевич ши тӓхийн кӓщӓя вӓс, интум лӓв юканӓла кӓщӓ неӓа Г.А.



**Анатолий Хомяков:** «Хӓн районной немн музей алыщӓсы, ши вӓш эвӓлт ушӓӓ нӓтупсы ӓн вантлӓв, кӓш хотлӓв па пурмӓслӓв вантӓтты ар мир едсаты тыв тӓтӓлӓды. Урай эвӓлт ванкӓтлӓды арсыр рӓпата хотӓт эвӓлт хӓннехӓйт рӓтӓщӓты юхтӓйлӓт, семьяйӓн мир хотӓӓ ӓхлӓл пидӓ иши вӓлӓлӓт.»

Мостовых эвӓл рӓпитл. 2011-мит одн лӓв пидӓла вӓйтӓнтӓйлдмемн тыштуман тӓмӓщ верӓт олаӓӓн лупас.

– Хӓс ол мӓр хотӓт, лупасӓт, хот лӓӓлӓт худт лӓйсӓт па вӓсӓӓ йисӓт. Хӓн ким мӓнламан, нӓӓе-на щит вантӓлӓдем. Тӓм йисн ид пӓватты юх лӓтты пӓты немасыя непек вӓтты па вух сухуптӓты мосл. Щӓлта уш ӓнтӓм, хута интум юх ид паватты рӓхл. Вантӓ, мӓӓева щимӓщ тӓхи мосл, хута тӓӓ юхӓт лӓлӓлӓт, нӓвӓӓ ут эвӓлт сохл па пӓшӓс юх ӓн тывд. Щӓлта вӓнт эвӓлт юхӓт кӓрта тӓты мосл, ши вер верты пӓты иши вух мосмӓтл. Худьща щит вӓлум? Сыры, хӓн кӓс тӓйсум, ма сӓттема арсыр вер версум. Итӓх пурайн нӓтты хуят вӓйтты пӓты хӓ ӓха кевӓн омӓссум па лӓв пидӓла рӓпитсум. Хӓнты щиты вет метра пӓдатты памятник Урай эвӓлт тыв тӓсум, ин вӓнты щитем омӓсл. Музей ишиты верты олӓитсум.

Хотӓт йилпӓттӓ ол Хмӓр кӓмн пӓш вух вохты непекӓт кӓщӓйтӓ хӓншийдлум. Юхлӓ луплӓт, мӓтты, вух ӓнтӓм. Тӓм пӓш лупаслӓв па хотлӓв лӓӓлӓд йилуп сохлӓтн ки ӓн лӓӓклӓв, лӓв ид ши рохнемӓлӓт. Ши юпийн музей лӓп тӓхарты па тӓта районной кӓщӓйт кев хурас омӓсты мосл, лӓдн кӓртӓӓ ӓх ат вӓлӓт, хуйтӓт мӓӓева ӓн нӓтсӓт.

Хӓн районной немн музей алыщӓсы, ши вӓш эвӓлт ушӓӓ нӓтупсы ӓн вантлӓв, кӓш хотлӓв па пурмӓслӓв вантӓтты ар мир едсаты тыв тӓтӓлӓды. Урай эвӓлт ванкӓтлӓды арсыр рӓпата хотӓт эвӓлт хӓннехӓйт рӓтӓщӓты юхтӓйлӓт, семьяйӓн мир хотӓӓ ӓхлӓл пидӓ иши вӓлӓлӓт. Ши хуятӓта вух саты мет сыры хотӓт па пурмӓсӓт вантӓлӓв, ши юпийн лӓвӓл шайн яӓньшӓдлӓв. Щирн, тӓмиты ши вӓлӓв.

Реональда  
СУРЕЙСКАЯ



А. Хомяков омсум кев хурас



# Вүрәт па вәнтәт олаңан путәр мәнәс

**Александр Александрович Дунин-Горкавич нядъяңкем ол Увәс мўвн вәс па рәпитәс. Ши хә 1854-мит олн Гродненской губернияйн полякәт семьяйн сема питәс.**

Вәна ювмадн рәт мўвәдн лесное училище немуп тәхи етшуптәс па инженер-лесовод рәпатнека йис, щиюпийн хәскем олнўм мўвн вүрәт давалды хуята рәпитәс. 1880-мит олн ши хә мет сыры Тәпад воша рәпитты китсы, җхат Самаровской лесничество кәщя павәтсы. Рәпатайл верты пәты дўв Касум, Пим, Тәрум юхан, Ляпин, Лямин, Дәв юхан, Тәрум дор хуши па па тәхетн вәдләс. Щәта мўвәт-автәт нух вантты тухәдпи А. Дунин-Горкавич шуши мир вәлупсы па яснәт дерамтәс, җхәтши олаңан киникайт есләс. Тәмәщ ям верәт вермал пәты округев мирн дўв нәмман тәйды: 2000-мит олн Ём-вошн йилуп вош хўды дўв немәдн алыщәсы, 2007-мит олн щәта кев хурасл омәссы, 2005-мит ол вўш эвәлт дўв немд немуп мирхот верәнтды. Тәм олн яртъяңмит пўш щимәщ мирхот версы. Мосдлупты, кашәң ол мет ар хуят ши вәйтантупсыя юхтыйлды питсәт, интум округев, Москва, Екатеринбург па па тәхет эвәлт Ёмвоша мўвәт-юхәт давалды па вәньдыты җх юхтыйлсәт. Дывмясәңән Александр Дунин-Горкавич олаңан нәмәдмәсәт па ай павәтсәт, хутысаты Россияйн вүрәт па вәнтәт давалды тәхи версы, щәлта муй щирн лесной хозяйство вер тәм йисн вәд. Итәхийн мирхотәң җх вүрәт олаңан путәртсәт, па хот йитн экология верәт нух вантсыйт. Хәдмит тәхийн непекәң мир нәмәсәт, муй



щирн округевн хәдытум мўвәт нух сыстамтты, нядмит хот йит хуши рўтыщәты вер па шуши мирәт культура олаңан путрәт путәртсыйт па уша питәс, хуты Боро-

**Мўвәт-автәт нух вантты тухәдпи А. Дунин-Горкавич шуши мир вәлупсы па яснәт дерамтәс, җхәт ши олаңан киникайт есләс. Тәмәщ ям верәт вермал пәты округев мирн дўв нәмман тәйды: 2000-мит олн Ём-вошн йилуп вош хўды дўв немәдн алыщәсы, 2007-мит олн щәта кев хурасл омәссы, 2005-мит ол вўш эвәлт дўв немд немуп мирхот верәнтды.**

вое немуп тәхийн «Малая Олимпийская Академия» верды, хута айдат җх рўтыщәты па ар щирн кәсты питләт. Щәлта Ём-вошн, мосәң, йилуп музей верды, щәта ванлтәты питды, худсаты па муйсәр нўм мўв мирәт 1930-мит олаңн округева әрн кит-

сыйт па муй щирн лыт тәта вәдты питсәт. Финно-уграт культура олаңан Е. Игушев па Л. Миляхова ай павәтсәңн.

Хутысаты Россияйн лесничество тывәс, ши олаңан Московской государственной университет леса хуши рәпитты хә Михаил Гиряев ай павтәс. Мосд лупты, мўң мўвев дўв яма вәдлә, айдат хуята вәдмал пурайн Нижневартовскайн па Корлики хуши вәнт давалды хәя рәпитәс. Яснәд эвәлт уша питас, хуты мет сыры Пётр I хон ики 1703-мит олн вүрәт давалды па щитәт хуши юхәт нух дўнәтты пәты поступсы есләс. Җхәт немщәт ши вера немасыя рўщәт вәндтәсәт. 1723-мит олн лесной верәт дерамтты җх обер-вальдмейстер немн алыщәсыйт, 1798-мит ол вўш эвәлт дыв форстмейстер щирн алыщәты питсыйт, 1826-мит ол вўш эвәлт интум вәнты ши җх лесничий нем тәйләт. Павел I хон ики еслум поступсы вўраңан Лесной департамент версы, 1915-

мит олн ши ут земледелие министерствайн вәс. 2012-мит ол вўш эвәлт ши тәхи федеральное агентство лесного хозяйства РФ нем тәйл па природной ресурсәт министерство хуши вәд.

Йис верәт эвәлт шеңк әмәщ уша верты вәс, хутысаты лесничий җх катра пурайн вәсәт. Лесной устав (1905-мит олн етас) непек рўвн щимәщ рәпатнека йиты пәты немасыя училище муй институт етшуптәты мосәс. Ши җх тәрум пәты вўра па вәнта яңхты дәмәтсукхн мийләсыйт, щәлта пәнт вухн сухуптәсыйт. Хән ши хуятәта мет ар мўв нух вантты мосәс, ши вер пәты мет ар тыдәщ вухн сухуптәсыйт. Ши тухәдпи лесничий җх, хән айдат хәйт вўрн рәпитты

**Лесной устав (1905-мит олн етас) непек рўвн щимәщ рәпатнека йиты пәты немасыя училище муй институт етшуптәты мосәс. Ши җх тәрум пәты вўра па вәнта яңхты дәмәтсукхн мийләсыйт, щәлта пәнт вухн сухуптәсыйт.**

вәндтәсәт, ши вер пәты иши вухн мийләсыйт. Мет яма рәпитум хуятәт мевд посәтн па нух нәтты вухн катлуптәсыйт, щәлта тыдәщ вухн тухәдпи рўтыщәты па нявремдал енмәдты вухн нәтсыйт. Тәм нәтупсәт тумпи дыв тәрум пәты 30 десяти-на арат мўвн па тўтьюхн мәсыйт, кәсна вухәт унтасн хотн омәссыйт. Михаил Гиряев лупәс, хуты тәм йисн вүрәт-вәнтәт давалды җх ши арат нәтупсы ән тәйләт.

**Реональда ОЛЬЗИНА**



# Финно-угорской мир культура верят

*Там ванан 12-13-мит хатлданан Ёмвош хурат ванлтаты тахийн «Нематериальное наследие финно-угорских народов, как объект сохранения» немпи лунтупсы манас. Тыв Ямал, Коми-Пермяцкой мывнан, Москва, Сыктывкар, Ижевск, Ёмвош, Нуви санхум вош, Сэрханл, Нефтеюганск, Лянтор, Суматвош, Нягань вошат, Саранпауль, Кышик, Аган кертат эвалт финно-угорской ёх ийс вэдупсы лавалман па шавиман тайты хуятат юхтылдсат.*

Кат хатл мэр ақташум ханнехуятат финно-угорской мир еманхатлдат, арат, якят па ийс культура верат оланан эманш лунтупсат лунатсат. Москва вош Российской государственной творчества хот кэша ланкар не Мери Русанова путартас, хути Россия мыв хуватгийн вэдты нематериальной культура верат ияха акатты питлдыйт, дэлн елды реестр непека ханшты. Россия мыв финно-угорской культурной тахи кэша не **Татьяна Барахова** лупас, хути тэх финно-угорской мир ийс верат каталог немпи непека ханшсыйт. Ешавел, Югра мыв ищи шив ханшлы, вантэ, интам мосты непекат ши вера акатлдыйт. Ханты мир поэтесса **Мария Волдина** эмша ванлтас, муй ширн арсыр пурмасат эвалт сырсыр нарас сыйт халантты

рахл. Кашан ай муй ван нувие, юхие, кевие лув сый тайл. Мария Волдина ясандал ширн, иистелн хурамач сыйт халантман ханнехэ ёра па талана йил. Саранпауль кертан рэпитты не **Валентина Перова** мойн хуятата пупи якты хот оланан путартас па кина аляс. Вухаль мир композитор **Владимир Шесталов** путартас, муйсар нарасгы суват пупи якты хотн юнтлдыйт. Нягань вош пурмас акатты па шавиты хотн рэпитты айдат не **Лариса Новикова** ақташум мира лупас па хурат ванлтас, хутыса дыв вошн Вурча хатл лэщатлдат. Суматвош творчества хотн рэпитты ими **Раиса Загородняя** айкед тас, хути ийс арат, монышат, путрат непека ханшты кешы дыв ай кертат хуват янхлат, дэлн



вэна педка ювум хуятат пида вейтантыйлды. Ши кутн Тэк кертан вэдты «Ас не» немпи ариты, якты ненат оланан ақташум мира путартас. Ёмвош «Торум Мад» тахийн рэпитты ими **Эрика Сургутскова** лупас, хутыса там тахийн рэпитты хуятат тови пура олнитум юпийн, хэн тылщев вэна енмал, Ная-Вэрта поры верантлдат. Ши еманхатл «Тылаш поры» адылы.

Ияха лунатты ки, арсыр ийс верат оланан хаскем лунтупсат халантты рахас. Тата Сэрханл хантэт ийс культура, там мывн вой-хул велпалсаты верат оланан, хутыса Кышик кертан хул

сух пида рэпитлдат, муйсар пурмасат тунты эвалт вах хантэт верлат, коми-пермяцкой мир паувасхуятлув якят оланан, Пулнават вош культура верат тэты тахи рэпата оланан па Удмуртия мывн вэдты мир ийс культура верат оланан уша паватты рахас.

Лунтупсы етшум юпийн мойн хуятат «Археопарк» немпи хар тахия Вурча имев еманхатла тэсыйт. Тата округев па мун вошев эвалт арсыр араң па якан ханнехуятат ақташум мира эманш як хот ванлтасат.

**Ирина САМСОНОВА**

## Ариты ёх, нарас сыйт ханшты ёх касупсы

*Тэнял Матиас Кастрен сема питум хатл вүш эвалт 200 ол постасув. Манум олн уша ийс, хуятат финно-уграт эвалт М.А. Кастрен общества ёхн ариты хуятат, нарас сыйт ханшты ёх кутн лэщатум касупсыйн нух питсат.*

Там касупсыйн Россия 7 мыв эвалт 41 хуят касас. Кашан номинацияйн и вудан – и шурас евро па и 500 евро вухан мойлупсы вэс.

Ай кер тылащ 22-митн Москвахон вошевн пахон пелак Финляндия мыв посольство хотн нух питум касты ёх вухан мойлупсы ёша холумтсат.

«Лучший автор слов»

номинацияйн вудан вухан мойлупсы и шурас евро вух Сэрханл мыв неңие Вера Кондратьева ёша вүс. Лув Николай Рублевский пида «Ма мыхам» («Ма мывем») ар ханшас, «Тень эмигрантов» немпи рок-группа ёх нарасьюхатн юнтсат. Там сүсн финно-уграт еманхатлдат пурайн Вера Хельсинки воша манл па

щата ариты питл.

Саран ики Владимир Терентьев «Радейта» («Саманатайлум») немпи ар паты 500 евро вух ёша холумтас.

«Лучший автор музыки» немпи номинацияйн и шурас евро вух Владимир Соловьев ёша вүс. Лув «Voik» («Холдуп») ар сув ханшас. Удмурт не Ольга Перминова «Сяська кадь» («Аня лыпат хурпи») ар паты сув ханшман вуранан 500 евро вух ёша павтас.

«Лучший исполнитель» номинацияйн уд-

мурт не Светлана Ручкина вудан и шурсан евро мойлупсы ёша вүс. Мордва не Екатерина Модина «Кудонь кирди, Юртава» («Хот кэша не, аңкие») хурамана ар ариман 500 евро вухн масы.

«Раздолье» немпи удмурт мир ансамбль ёх «Весяк крезь» («Тун ар») ар паты 300 евро вух ёша вүсат.

**Ханты ясаңа тулмаштас Людмила ШУЛЬГИНА**



# Вулаң лалъ пура вәлум и хәтл...

**Пелагея Алексеевна Гришкина (Лельхова)**  
**Паштар кәртән 1932-мит олән лыпәт хойты**  
**тыдәщ олән хәтәлн сема питәс.**

Лүв мәнема путәр-тылјас, муй ширн дыв ай пурайн, лалъ вәлум шосн, вәсәт па рәпитсәт. Лалъ тывум пурайн лыв ай эвәта вәсәт. Ащилал, яйлал лалә тәсыйт. Кәртән тәп имет, нявремәт па пирәщлат икет хәщсәт. Пелагея Алексеевна рыпакән вәс, и мәнум хәтләл оләнән щиты ши путәртәс:

– Ма нумпемән Ольга упем, лүв 1930-мит тәдн вәс, Еня упем па ши нүмпи, ма 1932-мит олн. Ширн рыпака вәсум, тунты хурты китыйлсыюв, лер әкәтты па китыйлсыюв. Ши тухәлпи колхоза турн верты мурта нәтсүв. Леспромхосән па рәпитсум. Ай пурайн ма хән атәлт щиты рәпитсум, ма луваттем эвилам пила тыв китлыюм, тухи китлыюв. Ай эвиета вәлмевн, далъ лавәртрәпатахулыеващи вантсүв.

Щәлта, юхәтлүв рыпак эвәлт па пуләшкота хұл мәты мәнлүв. Итәх пурайн ма пүт верты хәйлыюм, итәх пурайн

Ульяна имаем хәщл. И хәтл хұл мәты ши мәнсәт, ма ши хәщсум. Велши хән яңхийлдәт. Пүтем етшәс па нык, па вүты наврәтлјаты ши питсум. Ин мирем муй пәты па әнтәмәт, хүв яңхдәт? Ас па пелкән, пусәлов лыпийн пуләшкот вәс. Әнтәмәт, әнтәмәт, я пәлтапн ши юхәтсыюм. (Я, няр хәтл сай тәрумн муйсәр муй пәлтапн юхәтлјюм). Пүтем вүты хәтлјтәсем. Щәлта, алпа, хәтл мевәлн турн хот питәра вуюмсыюм. Ал омсумсум, ши вуюмсыюм. Ши пурайн пуратнек хәнвәл, нярмиссухпәтәң мулты, әнтәсыйлман, алпа, йирна нәрщәссум. Нухверлумемн, хәтлјетна ювмал. Шитам, вантә, хәтл ещәлт, әлпа, ши вуюмсыюм. Түтем, ратем раңәнмал. Пүтем, вантә, сыры вүты хәтлјтәсем. Па ши нык хәхәлсум, ин утлам па әнтәмәт. Сәмем вохлы, потум хұл вүйлясум, нык мәнсум, намән шәшты кашалеты. Тухлэв, вантә, кашәң хәтл мәтня кәт пелкәл



әнтлэв. Ма щитем әнтсум, па әнтәмәт. (Я, па лүв няр хәтл сай тәрумн, муйн юхи лелыюм). Ши шәшсум, шәшсум, щиты пәтләты питәс, түтем нух әлсем. Түтем пила, вантә, ям. Имүлтыйн шивәләсем, хоп ши етәс. Вүты мәнемәсум, түтем яма әлсем, пүтем нык тәхрумсем. Ин утлам ши юхәтсәт. Ши эвәлт лыв кәрта яңхмел, хұлалә юхи түвмел, пуләшкота ән вүймәт. Ин утлам щит пәты хүв ши яңхсәт. Аңкемн ма па няньн китмем.

Ма ин тәм путәр нәмәлмәсем па нумса пунсем хәнты газетая китты. 10-12 тәл луват

ай эвәт лалъ вәлумн мурта ши рәпитсәт, олүмлы, леллы, няр күрты. Няр күрты, тухәл талман, тәл потум еңк пәхәлсәт, сүс потум йиңка рүңкийлсәт. Ертйиңкяньщман, лоньщ йиңк яньщман вулаң лалъ ванаптман мурта вантәссәт.

Иса хәнты имет, хәнты икет, хуйтәт лалъ щос няврема вәлмелн тумтака рәпитсәт мүн мирев нух питты щира! Ма нынана лүлүм вән вүща ясәң иса хәнтылам эвәлт. Тәлаңа, яма вәләтн. Тәм хурасуп сорни юкан ям хәтлјәт нын мүнјева тәстән! Ям вүщайн вәләтн!

**Римма СЛЕПЕНКОВА**

## Служитты питдәт

**Ай кер тыдәщ сүхәнты артән округев военком Юрий Буров ай павтәс, муй арат хуят тәм одн армияя вүды па Вулаң Победа хәтәлн яха рәпитты әхдәл пида муй верты питд. Уша йис, хуты призывной комиссийт вән кер тыдәщ олән хәтл вүш эвәлт рәпитты питсәт.**

Ши щира округ хүваттыйн 22 щимәщ тәхи пүншсы па тәм пүш 1427 арат айдат әх мүн мүйев эвәлт армияя тәды. Мосл лупты, дыв Центральной военной округ (ЦВО) хуши арсыр мүйәтн служитты питдәт + итәх хуятәт

президентской немуп полка вүдыйт, па утәт ВДВ, спецназ, Морфлот тәхета тәдыйт. Ши тәхета питты едпийн айдат әх иньшәсдыйт, худта мәнты дыв ләңхаләт. Әр па кәс ки тайләт, сәма рәхты тәхия китдыйт.

Ю. Буров лупәс, хуты

армия едпийн хә әх немасыя арсыр верәта вәндтәдыйт, ләдн әхәт лыведа кеншәк служитты ат вәс. Щит ләщәтты пәты Ёмвош округән «Целевая программа допризывной подготовки молодежи к армии» непум поступсы вәд. Тәнлуп тыдәщна айдат әх Ёмвоша юхтыйлсәт, тәта дыв арсыр верәт уша павәтсәт, кәссәт па әращсәт. Аңкидал-ащидал ши пурайн дыв пидала вәсәт, ләдн ши ут шиваләты. Мосл лупты, хуйтат ар-

мияя мәнты кашды вәлдәт, щитәт пәты округевн пәдъницяятн, пирәщ әх вәлты хотәтн па па тәхетн 30 рәпата тәхивәд, хута дыв служитләт. Па мүйәт эвәлт щимәщ хә әх ищи щәта рәпитләт.

Вулаң Победа хәтл постәты оләнән Ю. Буров лупәс, хуты ши хәтәлн военкомат хуши рәпитты мир ветеранәт пида вәйтәнтлдәт, дыв пидала шай яньщләт па ши әх мойдупсәтн мойдәләт.

**Реональда ОЛЬЗИНА**



# Ащел далын вәс

**Мәстар район Приобье вошн 2011-мит одн ма ханты не Октябрина Алексеевна Ковалева пида вәйтантайдсум. Вудаң далай пурайн дүв аңкеда нётман ар рәпитәс, «Труженик тыла», «Ветеран труда РФ» нёмнән тайл. Ащел ши пурайн далын мўң мўвев вәньдьман вәс.**

Октябрина Алексеевна сема питәс Мәстар район Чекатка кәртән 1932-мит одн ай кер тыдәш 18-мит хәтлән. Ащел – Алексей Ефимович Бабкин – ханты хә. Аңкел – Мария Георгиевна Пальянова – рўш ими вәс. Иса вәдупсәд мәр колхозн мисәт пәсты неңа рәпитәс. Алексей Ефимович 1942-мит одн Вудаң далай мәнәс. Октябрина Алексеевна ясәл ширн, няд ол мәр немәлт ясәл дүв олңәлнән па юхтыләс. «Ма яртъяң ол вўш эвәлт аңкем пида мис тайты хотн рәпитсум, дүвела мисәт пәсты нётсум. Ши пурайн иса нявремәт рәпитсәт. Дўңән рожь, овес, кәртәпка, турнепс па паутәтенмәлтсүв. Сүсн тухалн хўд ведпәсдәсүв. Юдн иши мисәт тайсүв. Ипўш 1941-мит одн мис

пәсты мәнсум, ма ши пурайн 9 ода йисум. Ресәң версум, щәлта мис ши пәда пәрмәс. Мис хотэв пўңәдн ар турн вәс. Па ши эвәлт мўң хотэв тўтн китсы. Ши юпийн ба-

**Ханты хә Алексей Ефимович Бабкин 1942-мит одн Вудаң далай мәнәс. Октябрина Алексеевна эвәл ясәл ширн, няд ол мәр немәлт ясәл дүв олңәлнән па юхтыләс. Лыпәт тыдәш 1946-мит одн дыв пищмайн юхәтсыйт. Ащел хәншмәл, хуты ешавәл ши юхәтл. Октябрина ащел хуши хопн ешәлт мәнәс.**

ракн мәсыюв, щәта вәдты пйтсүв», – лупәс Октябрина Ковалева. Лыпәт тыдәш 1946-мит одн дыв



Октябрина Алексеевна аңкел-ащел хурат мәнәма вандтәс

пищмайн юхәтсыйт. Ащел хәншмәл, хуты ешавәл ши юхәтл. Октябрина ащел хуши хопн ешәлт мәнәс. Юхи юхәтмәл юпийн Алексей Бабкин рәпитты вохсы, дүв Нахрачи вошн воньшумут, туләх, хўд ләшәтты завод кәшәя йис. Имәл пида дыв лапәт няврем енмәлсәңән. Октябрина мет вән эвия вәд.

Дүв Чекатка ашколайн няд класс етшуптәс, ши юпийн Нахрачи воша вәндтыйлдыт китсы. Щәта интернатн и хотн эвет вәсәт, и хотн – пухәт. Ащколаел етшуптумәл юпийн дүв бухгалтерә йис. Лапәтхушъяң ол мәр О. Ковалева лапкайн пиркашека рәпитәс. 1974-мит одн дүв Приобье воша вәдты касдәс па леспромхозн вух дўңәтты неңа рәпитты питәс. 1997-мит ол вәнты щәта рәпитәс, ши юпийн рўтьщәты мәнәс.

Октябрина Ковалева вет няврем енмәлтәс. 1950-мит одн олңәмит пўш икия мәнәс, щит Марк Кичигаев вәс. Вән эвәл сема питәс – Надежда Кичигаева. Дүв сыры вухалә ясәна нявремәт вәндтәс. Интәм дүв Ём-

вошн пенсияйн вәд, пухәл Сергей Истомин Москва вош Дума хуши рәпитл.

Шәлта 1958-мит одн О. Ковалева кимит пўш икеңа йис. Александр Ковалев икел пида дыв па няд няврем енмәлсәңән. Саша пухәл иши пенсияя мәнәс, ими па нявремәт тайл. Женя эвәл иши кәт няврем енмәлтәс. Мет ай пухәл – Сергей – Октябрина Алексеевна пида вәд.

Ши арат ол мәр рәпитмәл пәты Октябрина Ковалева «Труженик тыла» па «Ветеран труда РФ» мевд посәңәнән мойдәсы. Дүв пиләда путәртмемн ма уша павәтсум, щит шеңк нумсәң, мутрайң не. Дүв ин вәнты политика верәт тәса вәлдә. Дўң мәр арсыр еплаңутәт енмәлтәл, сәмәңа хилыдала посәт, вейт тыйл. «Хән Саша икем дывдә вәс, мин хўд ведпәсдәтыяңхсумн. Сергей пухем мәшитл. Вантә, интәм хўд ведпәсдәты щира непек вўты мосл. Щитн ки мәдыюв, дүв пиләда юхана мәнлўмн. Ма хўд ведпәсдәты вер сәмәңа тайдем», – лупәс Октябрина Ковалева.

**Надежда НОВЫХОВА**



О.Ковалёва аңкел, ащел па апщәңәл пида





# Округ хўват якман, ариман яңхсәт

*«Увәс хурамәт» тәхи ёх хәс ол посту-  
медн округ хўват якмән, аримән яңхсәт.  
Тәм тәхи кәшәя Надежда Костылева вәд.  
Дыв пидәда Касум кәртәң «Увәс ариет»  
ариты тәхи неңәт яңхсәт.*

Дыв ияха «Песней,  
танцем славим наш  
край» етнхот ләшәтсәт.

Оләңмит хәтлән Ня-  
гань вошән «Планета»  
немпи культура хотн ар  
вошән па Мастер район  
эвәлт юхтум хәнтәт па  
вухадят әктәшсәт. Ды-  
веда шеңк мәстәс хура-  
мәң хәнты мир лә-  
мәтсүхәтн якты па ари-  
ты ёх педы вантты.

Моин ёх әнтә тәп  
яксәт па арисәт. Ши  
тухадпи дыв хәнты мир  
вәдүпсы оләңән етнхот  
адьсәт. Па мирәт шитәт  
вантман юпийн уша  
версәт, муй ширн хәнтәт

вәдләт, муй ширн вой-  
хүд вәдпәсләләт, муйсәр  
емәңхәтләт тәйләт.

Елды дыв Советской  
воша мәнсәт. Вошән  
кәшә Вячеслав Толстогу-  
зов вўща верман ар хо-  
шум ясәт лупәс, хути  
дыв хәнты мир культура  
дәвәдман тәйләт па ел-  
ды тәдәт.

Ма ширемн, Нягань  
па Советской вошән хуя-  
тәта шеңк мәстәс етн-  
хотәт вантты. Шимәш  
вер ванкүтды ләшәтты  
мосл, ләдн шуши мир  
культура елды тәты.

Нуви сәңхум вошән  
«Центр культуры наци-



онального творчества»  
тәхи ёх вән пәмәшипа  
лупләт «Белоярская авто-  
транс» тәхи кәшәя Алек-  
сандра Колужко па «Юг-  
ра дыднуптәты» тәхи  
кәшәя Александра Но-  
вьухова, хути дывн вухн  
нәтсәңән «Увәс хура-  
мәт» па «Увәс ариет» як-

ты-ариты тәхәңән ёха  
Нягань па Советской  
вошәңә яңхты.

**Наталья  
БОРТНИКОВА**  
Хәнты ясәңә  
тулмәштәс  
Людмила  
СПИРЯКОВА

**Ханты ясанг**  
(Хантыйское слово)  
№9 (3381), 10.05.2013

**Соучредители**  
Дума, Правительство  
Ханты-Мансийского  
автономного округа – Югры

**Издатель**  
Департамент общественных  
связей Ханты-Мансийского  
автономного округа – Югры

**Редакция**

Главный редактор –  
**Решетникова Р.Г.**  
Телефон (3467)33-36-82

Заместитель главного  
редактора – **Вах Н.И.**  
Телефон (3467)33-24-02

Ответственный секретарь –  
**Новыхова Н.В.**  
Телефон (3467)33-24-02

**Адрес редакции и издателя:**

628011, г.Ханты-Мансийск,  
ул.Комсомольская, 31  
тел./факс (3467)33-17-52  
**E-mail: luima@ugracom.ru**  
Газета размещена на сайте  
**kmns.admhmao.ru**

**Отпечатано:**

ОАО «Издательский дом  
«Новости Югры», г. Ханты-  
Мансийск, ул. Мира, 46.

**Подписано в печать:**  
по графику 8.05.2013 г.  
в 16.00.; фактически  
8.05.2013 г. в 16.00.

Индексы **04393, 54393**  
Тираж **2210 экз.** Заказ **1343.**  
Цена свободная

Газета зарегистрирована  
Региональной инспекцией  
Государственной инспекции

по защите свободы печати  
и массовой информации  
при Мининформпечати  
РФ (г. Екатеринбург).  
Свидетельство о  
регистрации № Е – 0214 от  
18.01.1993 г.  
Мнение авторов  
публикаций не  
обязательно отражает  
точку зрения  
редакции.